

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 3. november 2022
(OR. en)

14269/22
ADD 1

LIMITE

CORLX 1024
CFSP/PESC 1470
COARM 224
CONUN 261

ETTEPANEK

Saatja:	Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, allkirjastanud peasekretär Stefano SANNINO
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Teema:	Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepanek nõukogule: nõukogu otsus, millega toetatakse relvade ja laskemoona haldamise rahvusvaheliselt tunnustatud valideerimissüsteemi (AAMVS) väljatöötamist relvade ja laskemoona ebaseadusliku leviku ennetamiseks – Projektidokument

PROJEKTIDOKUMENT

RELVADE JA LASKEMOONA HALDAMISE RAHVUSVAHELISELT TUNNUSTATUD VALIDEERIMISSÜSTEEMI (AAMVS) VÄLJATÖÖTAMINE RELVADE JA LASKEMOONA EBASEADUSLIKU LEVIKU ENNETAMISEKS

1. Taust

Relvastuskontrolli kogukonnas ollakse üha enam üksmeelel selles, et kõrvalesuunamist ennetavate ekspordikontrolli meetmete tugevdamisel on kesksel kohal tõhus varude haldamine. Relvakaubanduslepingu osalisriikide seitsmenda konverentsi silmas pidades koostatud töödokumendis kutsub kõnealuse seitsmenda konverentsi eesistuja osalisriike üles „kaaluma kõiki varude haldamise aspekte – nii ekspordiloo väljastamise eel kui ka tarnimisjärgselt, kui toimub ohutu ja turvaline ladustamine“. Lisaks sellele, et ta kutsub üles jagama ebaseadusliku tegevuse kohta käivat teavet (relvakaubanduslepingu artikli 11 lõige 5 ja artikli 15 lõige 4), julgustab ta „importivaid ja eksportivaid riike tegema ladustamisrajatisi, esemete märgistamist ja lõppkasutajate kontrollimist käsitlevat konkreetset korda ja selle tagamist puudutavad kokkulepped enne ekspordiloo andmist“. Samuti teeb kõnealuse seitsmenda konverentsi eesistuja kooskõlas artikli 13 lõikega 2 ettepaneku, et osalisriigid võiksid anda teavet füüsilise julgeoleku ja varude haldamise tugevdamise eesmärgil võetud meetmete kohta, mida vaadeldakse kui kõrvalesuunamise ennetamise ja käsitlemise meetmeid¹.

Üks murekohti kolmandates riikides praktiseeritavate varude haldamise tavade puhul on endiselt, kuidas toimub kõnealuses töödokumendis kirjeldatud tagamine. Kõnealune valdkond on tehniline ja vastavat teavet peetakse väga tundlikuks. See raskendab teabevahetustegevust. Paljudes era- ja avaliku sektori osades kasutatakse toodete ja teenuste tõhususe, ohutuse ja turvalisuse tagamiseks vastavushindamist. Vastavushindamised on rahvusvaheliselt tunnustatud meetod, mille abil teha kindlaks, kas toode või teenus vastab tunnustatud normidele ja standarditele. Kuigi on olemas mitmesuguseid rahvusvahelisi varude haldamise ja nende turvalisuse tagamise standardeid, suuniseid ja häid tavasid, puudub praegu rahvusvaheliselt tunnustatud meetodika, mis võimaldaks veenduda kolmanda riigi või lõppkasutaja võimes ennetada oma relv- ja laskemoonavarude kõrvalesuunamist (relvakaubanduslepingu artikli 11 lõige 1).

Seda arvesse võttes on Euroopa Liit (EL) alates 2020. aastast uurinud võimalust luua rahvusvaheliselt tunnustatud süsteem relvade ja laskemoona poliitika ning tavade kinnitamiseks riigi ja lõppkasutaja tasandil. Nõukogu otsuse (ÜVJP) 2020/979 (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2021/2075) vastuvõtmisega tegi EL relvade ja laskemoona ebaseadusliku leviku ja juhuslike plahvatuste ennetamise eesmärgil Genfi Rahvusvahelise Humanitaardemineerimise Keskuse laskemoona haldamise nõuanderühmale (AMAT) ülesandeks töötada välja relvade ja laskemoona haldamise rahvusvaheliselt tunnustatud valideerimissüsteem (AAMVS). See oli mitmeaastane ettevõtmine, mis jagunes kindlateks etappideks, mis hõlmasid kindlaid eesmärke ja väljundeid.

¹ Relvakaubanduslepingu osalisriikide seitsmenda konverentsi eesistuja töödokumendi projekt „Väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse likvideerimise ning varude tõhusa haldamise tagamise eesmärgil tehtavate jõupingutuste tugevdamine“.

Esimese etapi (ÜVJP 2020/979) eesmärk oli uurida, kas väike- ja kergrelvade ning laskemoona haldamise rahvusvaheliselt tunnustatud valideerimissüsteemi loomine on teostatav. Selle süsteemi teostatavust hinnati seitsmes kategoorias ehk tehnilises, poliitilises, õiguslikus, majanduslikus, sõjalise julgeoleku, kogukonna turvalisuse ja julgeoleku ning õigeaegsuse kategoorias. Uuringus leiti, et kuigi puuduvad nn ohumärgid, mis takistaksid sellise süsteemi väljatöötamist, kajastaks selle lõplik ülesehitus seda, milline on sidusrühmade poliitiline tahe sellises süsteemis osaleda. Seetõttu ei saanud sidusrühmad kohustusi võtta enne, kui süsteemi lõplikku ülesehitust puudutavad küsimused on lahendatud.

Teise etapi (ÜVJP 2021/2075) eesmärk oli töötada välja hindamisvahend, mis oleks süsteemi aluseks, ja määrata kindlaks AAMVSi jaoks sobivad võimalused. Loodi enesehindamisvahend ja uuriti valideerimissüsteemi võimalikke variante. Projekti lõpuks esitati soovitatav lähenemisviis selleks, kuidas töötada välja toimiv AAMVS.

Mis on AAMVS?

Teave, mis puudutab relvade ja laskemoona haldamise tavade üldist olukorda, pakub huvi paljudele sidusrühmadele nii igas riigis endas kui ka välismaal. Näiteks võiksid ekspordikontrolliasutused tugevdada kõrvalesuunamise ohu hindamist (mida tehakse enne ekspordiloa andmist), parandades tarnejärgse ladustamise etapi analüüsimist, ning rahvusvaheline koostöö ja abiosutamine saavad paremini vastata nendele vajadustele, mis on selgunud praeguste võimete analüüsist.

AAMVS on loodud selleks, et hõlbustada teabevahetust lõppkasutajate suutlikkuse kohta ladustada varusid ohutult ja turvaliselt. Selleks hinnatakse lõppkasutajate juhtimissüsteemi struktuuri suutlikkust võrreldes rahvusvaheliselt tunnustatud parimate tavade, mis on esitatud rahvusvahelistes laskemoonaaalastes tehnilistes juhistes (IATG) ja väikerelvade kontrolli rakendamise moodulite kogumis (MOSAIC).

AAMVSi teljeks on nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/2075 rakendamise käigus välja töötatud vahendid. Standardiseeritud enesehindamine, mis on üks otsuse (ÜVJP) 2021/2075 rakendamise käigus välja töötatud peamisi väljundeid, on metoodika, mille abil analüüsitakse juhistes IATG 01.35 võimete eeltingimuseks olevate elementide all määratletud haldamise süsteemi raamistiku keerukust. Sellele enesehindamisele on lisatud juhenddokument koos tulemuste tõlgendamise juhistega. Seda vahendit ennast võib kasutada kahepoolse teabevahetuse vahendina relvade üldise seisukorra ja laskemoona haldamise tavade kohta relvajõududes.

AAMVSi saab süsteem juhul, kui seda kasutatakse ühiste vajaduste rahuldamise vahendina ühiselt kogu organisatsioonis. Süsteemi loomisest saavad kasu eelkõige sellised organisatsioonid, mis koosnevad liikmesriikidest, kellel on ühised ekspordikontrolli nõuded, impordieeskirjad, suutlikkuse suurendamise eesmärgid või vahendite rakendamise järelevalve vajadused. Igal juhul hõlbustab ühine platvorm teabevahetust veelgi. Standardiseeritud hindamist võiks kasutada mitme sidusrühma vajaduste rahuldamiseks. Enesehindamine võiks olla kehtiv mitu aastat, võimaldades seega juba loa saanud analüüsi jagamist heakskiidetud sidusrühmadega. See võib vähendada lõppkasutaja aruandluskoormust ja ühtlasi parandada loa andmise eelses etapis ekspordikontrolliametnike juurdepääsu teabele võimaliku importiva lõppkasutaja tarnejärgsete ladustamistingimuste kohta.

AAMVSi süsteemi loomiseks on mitu võimalust. See võimaldab organisatsioonil kohandada süsteemi vastavalt oma konkreetsetele vajadustele. Teatavad organisatsioonid võivad saada kasu valideerimissüsteemi loomisest, kus volitatud kasutajatel on ühe standardiseeritud funktsiooni jagamise võimalus. Teised organisatsioonid võivad leida, et valideerimine on problemaatiline, ja võivad seetõttu teha valiku vähem spetsiifiliste teabevahetusvõimaluste kasuks. Igale organisatsioonile sobivate erisuste kindlaksmääramine on AAMVSi süsteemide edasiarendamisel keske tähtsusega.

Tuginedes eespool nimetatud väljunditele ja tulemustele, keskendutakse projekti III etapis AAMVSi edasiarendamise edendamisele. Valideerimissüsteemide edasiarendamiseks võetakse kasutusele piirkondlik lähenemisviis, mille puhul keskendutakse olemasolevate piirkondlike organisatsiooniliste struktuuride ja mehhanismide kindlakstegemisele ja edasiarendamisele ning kohandatud meetodite ja vahendite väljatöötamisele riikide relva- ja laskemoonahaldussüsteemide valideerimiseks (sealhulgas enesehindamisvahendi ja vastavate juhiste väljatöötamise kaudu hindamise tegemiseks ja hindamistulemuste tõlgendamiseks).

2. Tehniline käsitlusviis

Selle projekti eesmärk on arendada olemasolevate piirkondlike organisatsiooniliste struktuuride raames välja sõltumatud relvade ja laskemoona haldamise valideerimissüsteemid (AAMVS). Iga süsteem toimib sõltumatult ning tugineb nõukogu otsuse (ÜVJP) 2021/2075 rakendamisel välja töötatud vahenditele ja meetodilistele suunistele. Vahend hõlmab piirkonna kontekstile ja standarditele kohandatud standarditud enesehindamismetoodikat, kokkulepitud valideerimis- või hindamisprotsessi (mis võimaldab enesehindamise tulemuste analüüsimiseks kasutada piirkonnast pärit ekspertide teadmisi), teabejagamisplatvormi (mis hõlbustab teatava teabe edastamist volitatud taotluse esitanud asutustele) ning kompaktselt juhtimisraamistikku süsteemi jätkusuutlikkuse säilitamiseks.

Selle projekti rakendamise kaudu kavandaks, arendaks, katsetaks ja rakendaks EL esimese piirkondliku AAMVSi süsteemi. ELi AAMVS toimiks platvormina, mille kaudu liikmesriigid saavad jagada ja saada standardses vormis teavet relvade ja laskemoona haldamise tavade kohta, tuginedes kolmandates riikides asuvate lõppkasutajate enesehindamistele. EL aitaks aktiivselt kaasa süsteemi kõigi funktsioonide väljatöötamisele, kasutades süsteemi kujundamise juures kõigis küsimustes nõuandjana ELi ja ELi liikmesriikide ekspertide võrgustikku. Võrgustikuga peetavate arutelude hõlbustamise ja kujundamistulemuse rakendamise eest vastutab Genfi Rahvusvahelise Humanitaardemineerimise Keskus.

ELi AAMVS tugevdaks tavarelvastuse ekspordi töörühma (COARM), ELi liikmesriikide ekspordikontrolliasutuste ja Euroopa rahutagamisrahastu suutlikkust analüüsida lõppkasutaja kasutatava relvade ja laskemoona haldamise süsteemiga seotud tarnejärgse kõrvalesuunamise ja juhuslike plahvatuste ohtu. See teave toetaks kõrvalesuunamise ohu hindamist, mis viiakse läbi enne ekspordiloa andmist. AAMVSi enesehindamine võiks samuti toetada massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvaekspordi töörühma ning ELi liikmesriikide rahvusvahelise abi ja suutlikkuse suurendamise protsesse, võimaldades standardiseeritud hindamist relvade ja laskemoona haldamise raamistiku järgimise kohta võrreldes rahvusvaheliste heade tavadega. See toetaks puuduste ja vajaduste kindlakstegemist, suunates suutlikkuse suurendamise jõupingutused sinna, kus ressursse kõige rohkem vajatakse.

Projektiga antakse AAMVSi ning relvade ja laskemoona haldamise tavadid käsitleva teabe hindamiseks ja jagamiseks mõeldud standardiseeritud lähenemisviisi väljatöötamisest saadavast kasust teada ka teistele allpiirkondadele. Sellise teavitamise eesmärk on julgustada teisi piirkondlikke organisatsioone kohandatud AAMVSi süsteemi välja töötama ja enesehindamisvahendi kasutamist toetama. Selle tegevusega jätkatakse teavitustegevust, nagu seda tehti ka nõukogu otsuste (ÜVJP) 2020/979 ja (ÜVJP) 2021/2075 rakendamisel. Kui mõni piirkondlik organisatsioon taotleb sellise teavitamise ajal toetust AAMVSi väljatöötamiseks, võiks projekt vahendeid ümber suunata, et seda ettevõtmist toetada.

3. Üldised eesmärgid

Selle projekti peamine eesmärk on toetada väike- ja kergrelvade ning laskemoona ohutu ja turvalise haldamise tagamiseks tehtavaid jõupingutusi, parandades ekspordikontrolliga ning rahvusvahelise koostöö ja abiga tegelevate sidusrühmade otsustusprotsesse.

See eesmärk saavutatakse, suurendades kolmandates riikides lõppkasutajate poolt järgitavate väike- ja kergrelvade ning laskemoona haldamise tavade läbipaistvust. Tänu suuremale teadlikkusele nendest tavadest saavad sidusrühmad teha paremaid otsuseid seoses üleandmistele lubamise ja suutlikkuse suurendamise algatustega.

Mainitud tulemuse saavutamiseks on projektil järgmised peamised eesmärgid:

- 1) toimiva AAMVSi loomine,
- 2) piirkondlike organisatsioonide ja nende asukohaliikmesriikide julgustamine, et nad töötaksid välja omaenda AAMVSi.

4. Tegevuste kirjeldus

Eesmärk nr 1: toimiva AAMVSi süsteemi loomine

1. aasta: AAMVSi süsteemi raamistiku konsolideerimine

TEGEVUSED
ELi nõuandevõrgustiku loomine, kuhu kuuluksid huvitatud sidusrühmad, kes saavad anda eksperdinõu ELi poliitika ja tegevustega seotud põhi- ja tegevussuuniste kohta. Nõustajatelt palutakse sisendeid ELi AAMVSi arendusetapis, et tagada süsteemi vastavus ELi eesmärkidele. Rahvusvahelise Humanitaardemineerimise Keskuse projektimeeskond vastutab oma nõuannete rakendamise eest. Tehakse jõupingutusi mitme füüsilise kohtumise korraldamiseks kogu aasta vältel. Nõuandevõrgustiku eesmärk on tagada, et ELi sidusrühmad võtaksid juhtrolli nende vajadustele ja tööprotsessidele vastava süsteemi väljatöötamisel. Nõustajad aitavad määratleda süsteemi järgmisi elemente: – AAMVSi käitamist ning süsteemi järelevalvet ja hooldust käsitleva korra kavandamine; – enesehindamisvahendite läbivaatamine, et teha kindlaks nende sobivus ja asjakohasus vajaduste rahuldamiseks; – asjakohaste üksuste määretlemine AAMVSi valideerimiseks ja rakendamise järelevalveks; – elektroonilisel platvormil ja kahepoolset lubatud teabevahetuse

VÄLJUNDID
ELi jaoks kohandatud ja ELi valideeritud enesehindamisvahendite rakendamine.
ELi AAMVSi süsteemi raamdokumendi koostamine koos arengustrateegiaga.
ELi nõuandevõrgustikuga suhtlemisel tehtud märkmete ja kirjavahetuse lisamine.
Veebiplatvormi loomise kava koostamine, mis hõlmab selle väljatöötamist, arendamist, katsetamist ja viimistlemist.

liigi kindlaksmääramine.
Enesehindamise ja valideerimise analüüsi kinnitamine. ELi tehnilised eksperdid vaatavad läbi, kohandavad ja valideerivad nõukogu otsuse ÜVJP 2021/2175 rakendamise ajal välja töötatud üldised enesehindamisvahendid, et tagada nende vastavus ELi sidusrühmade nõuetele. Temaatiliste ekspertide heaks kiidetud enesehindamisvahendite (relvade ja laskemoona haldamine ja ekspordikontroll) tehniline valideerimine. Teabevahetusplatvormi loomise veebidisaini nõuete hindamine. ELi nõustajate soovitude põhjal määratakse hindamise käigus kindlaks programmitöö nõuded kavandatava veebiplatvormi loomiseks.

VÄLJUNDID
Enesehindamise katse hindamisaruanne.
Eraldi koolitusmaterjalid enesehindamiseks ja valideerimiseks.
Põhimõtete ja töökorra väljatöötamine valideerimise ja süsteemi järelevalvemehhanismi jaoks.
Veebiplatvorm AAMVSi teabe vahetamiseks.
Kommentaariid ELi nõustajatele.

2. aasta: vahendite ja süsteemi katsetamine

TEGEVUSED
Enesehindamisvahendite katsetamine kolmandates riikides. Katsetamine koosneb kolmest elemendist:

– kolmandate riikide ja kõikide osalejate (vahendajad jne) toetamine, kes osalevad rahuldava enesehindamise läbiviimise jõupingutustes; – kõigi asjaosaliste poolt hindamise lõpuleviimisel kogetud rakendamisprobleemide ja teabevahetusega seotud murede hindamine; – hindamisaruande koostamine, milles tõstetakse esile probleemid ja saadud õppetunnid.
ELi nõustamisvõrgustiku kirjeldustele vastava veebiplatvormi väljatöötamine, katsetamine ja valideerimine.
Koolitusmaterjalide ja töökorra koostamine, et toetada jõupingutusi enesehindamise lõpuleviimiseks, valideerimisprotsessi standardimiseks ja süsteemi järelevalvemehhanismi juhendamiseks.
AAMVSi käitamist ning järelevalvet käsitleva korra kavandamine.
ELi nõuandevõrgustikule ajakohastatud teabe andmine rakendamise seisu kohta ning tekkivate probleemide ja küsimuste arutamine.

Eesmärk nr 2: teiste organisatsioonide ergutamine nende enda piirkondlike AAMVSide väljatöötamiseks.

1. aasta: AAMVSi tutvustamine kahele piirkondlikule organisatsioonile; rahvusvaheliste vahenditega omatavate seoste uurimise jätkamine

TEGEVUSED
Kontaktide loomine kahe piirkondliku organisatsiooni ja nende liikmesriikidega, et propageerida piirkondlikku AAMVSi kontseptsiooni. See hõlmab kuni kolme visiiti asjaomasesse piirkonda. Esimene kohtumine piirkondliku organisatsiooniga on mõeldud piirkondliku AAMVSi väljatöötamise ergutamiseks ja soovi korral järgmiste sammude kavandamise

VÄLJUNDID
Piirkondlike organisatsioonide ja nende liikmesriikide teavitamine ELi AAMVSi süsteemist ja kasust, mida annab nende enda süsteemide loomine.

alustamiseks. Teine kohtumine hõlmaks ka liikmesriike ning see on mõeldud süsteemi ja sellest saadava kasu tutvustamiseks. Jätkukohtumised peaksid veelgi ergutama piirkondliku AAMVSi loomist ja selle kavandamist.
Osalemine piirkondlike ja rahvusvaheliste relvastuskontrolli vahendite teemalistel kohtumistel. See võiks hõlmata kõrvalürituste või muude ürituste korraldamist AAMVSi propageerimiseks ja ELi AAMVSi edasiarendamiseks.

2. ja 3. aasta: AAMVSi tutvustamine kahele piirkondlikule organisatsioonile aastas, rahvusvahelise propageerimise jätkamine

Märkus: 2. ja 3. aastal on projektikavas ette nähtud muudatus, mis sõltub AAMVSi piirkondliku propageerimise eelmise aasta jõupingutuste tulemusest. Esialgne plaan on korraldada kaks piirkondlikku tutvustusüritust aastas vastavalt 1. aasta kavas kirjeldatud formaadile. Kui aga piirkondlik organisatsioon kinnitab AAMVSi rakendamise soovi, taotleb AMAT ELilt luba osade vahendite ümbersuunamiseks AAMVSi arendamise jaoks süsteemi taotlevas piirkonnas. Selle tulemusena väheneks aastas kaasatavate piirkondlike organisatsioonide arv, kuid tõenäoliselt suureneks AAMVSi raamistikku kasutatavate ja sellest kasu saavate riikide arv.

5. Tehniline rakendusasutus

Projekti rakendamist juhib Genfi Rahvusvaheline Humanitaardemineerimise Keskus (GICHD) selle spetsialiseeritud asutuse AMATi kaudu). Konkreetsemalt juhib AMAT selle projekti kõigi tegevuste juhtimist ja rakendamist ning vastutab eelarve ja aruandluse eest. AMATi meeskond vastutas samamoodi varasemate nõukogu otsuste ((ÜVJP) 2020/979 ja (ÜVJP) 2021/2075) juhtimise ja rakendamise eest.

AMAT kavatseb kaasata ekspertkonsultante projekti eri aspektide toetamiseks. Projekti teatavate aspektide rakendamise toetamiseks värvatakse eelkõige veebiarenduse, vastavushindamise ning väike- ja kergrelvade haldamise valdkonna eksperte. Konsultandid valitakse heakskiidetud värbamisprotsessi korras.

6. Asjakohasus

See projekt, sealhulgas selle eesmärgid, tegevused ja väljundid, on kooskõlas mitme Euroopa Liidu strateegia ja poliitilise kokkuleppega.

2018. aasta ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastase võitluse ELi strateegia („väike- ja kergrelvade strateegia“)

2018. aasta väike- ja kergrelvade strateegia eesmärk on „suunata integreeritud, ühiseid ja kooskõlastatud Euroopa meetmeid, et ennetada ja tõkestada väike- ja kergrelvade ning nende

laskemoona ebaseaduslikku omandamist ..., ning propageerida seoses relvade seadusliku kaubandusega vastutustundlikku käitumist². 2018. aasta väike- ja kergrelvade strateegias nähakse ette relvavarude haldamise erimeetmed ning kohustatakse ELi toetama koostööd ja abi ÜRO tegevusprogrammi rakendamisel, sealhulgas relvavarude haldamisel, ning edendama ja rakendama standardeid ja häid tavasid väike- ja kergrelvade (ISACS [nüüd MOSAIC]) ja laskemoona (IATG) käitlemiseks.

ELi AAMVS toetaks ELi jõupingutusi 2018. aasta väike- ja kergrelvade strateegia rakendamiseks:

- kõrvalesuunamise ennetamine ja vastutuse edendamine seaduslikus väike- ja kergrelvade kaubanduses on AAMVSi väljendatud eesmärk. ELi AAMVS saab toetada kõrvalesuunamise ohu hindamist, mis viiakse läbi enne ekspordiloa andmist;
- ELi AAMVS saab toetada koostööd ja abi relvavarude haldamise valdkonnas, tehes kindlaks haldussüsteemi puudused ja toimides järelevalvevahendina, mille abil praktikas jälgida muutusi või parandusi;
- enesehindamise metoodikaga edendatakse MOSAICi ja IATG rakendamist standarditena, mille alusel vastavushindamist mõõdetakse.

Ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastane ELi tegevuskava 2020–2025

Ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastases ELi tegevuskavas 2020–2025, millega võideldakse ebaseadusliku kaubanduse vastu ELis ja Kagu-Euroopa partnerriikides (Lääne-Balkan, Moldova ja Ukraina), tunnistatakse vajadust suurendada relvavarude turvalisust Kagu-Euroopas ning toetatakse Lääne-Balkani piirkonda³. Tegevuskavas on nähtud ette ka relvavarude haldamise turvalisuse suurendamine, normide edendamine ja nõuetekohase täitmise järelevalve⁴. Lisaks nõuab meede 4.2 relvavarude paremat haldamist Saheli piirkonnas.

Kuigi ELi AAMVS ei keskendu piirkondlikule tasandile, võib see toetada jõupingutusi lõppkasutaja relvavarude haldamistavade struktuursete puuduste kindlakstegemiseks. Enesehindamise metoodika sobib eriti hästi turvalisusnormide puuduste tuvastamiseks.

ELi 2008. aasta ühine seisukoht relvaekspordi kohta (ELi ühine seisukoht) ja vabatahtlik ühise seisukoha kasutusjuhend⁵

ELi ühine seisukoht sisaldab kaheksat kriteeriumi, milles tuuakse välja neli eri riski, mida liikmesriigid peavad käsitlema ekspordilitsentsi andmisest keeldumise põhjustena, ning neli eri tegurit, mida riigid peavad ekspordilitsentsi taotluse hindamisel „arvesse võtma“. 7. kriteeriumis osutatakse „ohule, et sõjatehnoloogia või -varustus suunatakse ostjariigis kõrvale või reeksporditakse ebasoovitavatel tingimustel,“ mis kujutab endast ühte tegurit, mida eksportija peaks arvesse võtma.

²Euroopa Liidu Nõukogu, nõukogu järeldused ebaseaduslike tulirelvade, väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitleva ELi strateegia vastuvõtmise kohta, Brüssel, 19. november 2018, 13581/18.

<<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13581-2018-INIT/et/pdf>>.

³Euroopa Komisjon, Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastane ELi tegevuskava 2020–2025 (märkus 30).

⁴Vt eesmärki 7 tegevuskavas, mis käsitleb Lääne-Balkani riikides 2024. aastaks kestliku lahenduse leidmist väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikule valdamisele, väärkasutamisele ja salakaubaveole, London, 10. juuli 2018, <<https://www.seesac.org/f/docs/publications-salw-control-roadmap/Regional-Roadmap-for-a-sustainable-solution-to-the-pdf>>.

⁵Nõukogu 8. detsembri 2008. aasta ühine seisukoht 2008/944/ÜVJP, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad, (märkus 7).

Ühises seisukohas on lisatud, et eksportija peaks kõrvalesuunamise ohu hindamisel võtma arvesse „vastuvõtjariigi suutlikkust rakendada tõhusat ekspordikontrolli“.

ELi ühise seisukoha kasutusjuhendis, mis sisaldab täiendavaid, kuid mittesiduvaid juhiseid kõnealuse dokumendi sätete rakendamiseks, palutakse eksportijatel kaaluda, kas vastuvõtjariigis *a)* on „varude haldamine ja julgeolek“ „nõuetekohane“ (sealhulgas MOSAIC ja IATG); ning *b)* kas „on teada varude kadumise juhtumeid“⁶.

Kasutusjuhendis osutatakse tõhusa julgeoleku ja varude haldamise tähtsusele mitte ainult seoses 7. kriteeriumi rakendamise ja kõrvalesuunamise ohu hindamisega, vaid ka seoses ELi ühise seisukoha 1. ja 2. kriteeriumi kohaldamisega, mis hõlmavad vastavalt rahvusvaheliste kohustuste täitmist ning inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimist. Eelkõige käsitletakse kasutusjuhendis ÜRO tegevuskavas ette nähtud standardite, sealhulgas relvavarude haldamist käsitlevate standardite järgimist seoses selle hindamisega, kas vastuvõtjad täidavad rahvusvahelist kohustust vastavalt 1. kriteeriumile⁷. Lisaks viidatakse juhendis „nõuetele vastava korra“ olemasolule seoses „varude, sealhulgas liigsete relvade ja laskemoona haldamise ja julgeolekuga“ ning probleemidele seoses „varude varguse ja nende kadumisega“ nimetatud lõppkasutaja riigis, kusjuures neile viidatakse elementidena, mida tuleb arvesse võtta seoses hindamisega, kas on olemas oht, et eksporditud relvi võidakse kasutada inimõigusi või rahvusvahelist humanitaarõigust rikkudes vastavalt 2. kriteeriumile⁸.

ELi ühises seisukohas ja kasutusjuhendis on esitatud ka asjakohased suunised teabevahetuseks, mis on AAMVSi oluline osa. ELi ühise seisukoha artiklis 4 nõutakse, et liikmesriigid vahetaksid teavet ekspordilitsentsi andmisest keeldumiste kohta ning konsulteeriksid, kui nad kaaluvad sellise litsentsi heakskiitmist, mille väljaandmisest teine liikmesriik oli „olemuselt identse“ litsentsi puhul keeldunud. Seda sätet tugevdab veelgi ELi ühise seisukoha artikkel 7, milles nõutakse, et liikmesriigid „tugevdavad omavahelist koostööd ja soodustavad lähenemist“ relvaekspordi kontrolli valdkonnas „asjakohase teabe vahetamise“ kaudu mitte üksnes seoses keeldumiste, vaid ka seoses relvaekspordipoliitikaga. Kasutusjuhendis ergutatakse liikmesriike vahetama teavet nii COARMis kui ka COARMi veebipõhise süsteemi kaudu, või salastatuse kategooriasse „Restricted“ kuuluva teabe puhul sõnumite edastamisega COREU-võrgu kaudu. Teabevahetus peaks hõlmama ka teavet, mis võib olla kasulik teistele liikmesriikidele kõrvalesuunamise ohu vältimiseks⁹.

ELi ühises seisukohas on ära toodud selged seosed kehtestatud poliitika ja AAMVSi vahel. See seos loodi nõukogu otsusega (ÜVJP) 2020/979 ja ELi AAMVS loodi spetsiaalselt selleks, et toetada ELi ühise seisukoha 7. kriteeriumi kohaldamist ekspordikontrolliasutuste poolt, toimides tehnilise vahendina, mis võimaldab analüüsida võimaliku importiva riigi rakendatud ohutus- ja julgeolekumeetmeid. Kasutatud meetodika on kooskõlas kasutusjuhendi juhendiga selle kohta, kuidas hinnata standardi vastavust rahvusvaheliselt tunnustatud heale tavale. Ühise seisukoha artiklis 4 on sätestatud ka ELi AAMVSi teabevahetuskomponendi poliitiline põhjendus.

ELi nõukogu 15. jaanuari 2021. aasta otsus (ÜVJP) 2021/38, millega kehtestatakse ühine lähenemisviis väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ekspordiga seotud lõppkasutaja sertifikaatide elementide suhtes

⁶ Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 129.

⁷ Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 24.

⁸ Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 58.

⁹ Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP kasutusjuhend (mida on muudetud nõukogu otsusega (ÜVJP) 2019/1560), lk 159.

Nõukogu otsus (ÜVJP) 2021/38, millega kehtestatakse ühine lähenemisviis väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ekspordiga seotud lõppkasutaja sertifikaatide elementide suhtes¹⁰. Otsus sisaldab kahte „valikulist elementi“, mida riigid peavad AAMVSi jaoks otseselt asjakohaseks: iii) võimaldada eksportival riigil eksporditud kaupu pärast saatmist kohapeal kontrollida, ning iv) anda kinnitusi, mis tõendavad, et lõppkasutaja sertifikaatidele saaks lisada lõppkasutaja „suutlikkust relvi ja laskemoona ohutult ja turvaliselt hallata, sealhulgas tema suutlikkust hallata ohutult ja turvaliselt ladusid, kus kaupu ladustatakse“.

AAMVS võib hõlmata tarnejärgse kontrolli meetodikat, et toetada enesehindamisel esitatud väidete kohapealset kontrollimist. See suurendaks kindlusastet veelgi.

7. Kommunikatsiooni- ja nähtavusstrateegia

Kooskõlas Euroopa Komisjoni avaldatud 2018. aasta ELi välistegevuse teabevahetuse ja nähtavuse nõuetega võtab AMAT kõik asjakohased meetmed, et teha avalikuks asjaolu, et seda projekti rahastab liit. Euroopa Liidu toetusele osutatakse ka kutsetel ja muudes dokumentides, mida jagatakse eri üritustel osalejatele. AMAT tagab võimaluse korral, et EL on esindatud käesoleva otsuse alusel toetatavatel üritustel.

Konkreetselt tunnustatakse ELi kui projekti juhti kõigil piirkondlikel ja rahvusvahelistel üritustel, kus AAMVSi esitletakse. ELi AAMVS võiks toimida suurepärase stiimulina teistele piirkondlikele organisatsioonidele, seega ergutab ja toetab AMAT ELi jõupingutusi vahendi propageerimiseks erinevates relvastuskontrolliga seotud keskkondades. ELi esindajatel palutakse sõna võtta ning ELi logo kuvatakse esitlustel ja reklaamides.

¹⁰ Nõukogu 15. jaanuari 2021. aasta otsus (ÜVJP) 2021/38, millega kehtestatakse ühine lähenemisviis väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ekspordiga seotud lõppkasutaja sertifikaatide elementide suhtes (*Euroopa Liidu Teataja* L 14, lk 4, 18. jaanuar 2021), <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0038&from=ET>>.